

APORTACIÓ DOCUMENTAL SOBRE EL PINTOR RAMON SOLÀ I

PERE FREIXAS I CAMPS

Ramon Solà I, l'activitat coneguda del qual s'inicia l'any 1424, és un pintor de Girona que li va tocar viure un canvi notable de la pintura gòtica a Catalunya i, consegüentment, a l'àrea gironina. Va ser el fundador d'un dels tallers gironins de pintura quatrecentista més actius de l'escola de Girona, per bé que aquesta denominació té un significat preferentment geogràfic i no pas formal o estilístic.

No es conserva cap obra de Ramon Solà I, el cap del taller que, després de la seva mort, ocorreguda l'any 1462, van heretar i mantenir en activitat els seus fills Esteve Solà (1445/56 -1467....) i Ramon Solà II (...1456-1484/94), els representants més destacats de la pintura gòtica d'arrel flamenca a la ciutat de Girona i a la seva àrea d'influència.

Aquesta modesta aportació que fem en el marc del I Congrés d'Història de Girona no modifica res substancial del coneixement que teníem fins ara sobre la trajectòria artística de Ramon Solà I, format probablement dins l'àmbit de la pintura del gòtic internacional. De fet, contribueix només a afegir un retaule més a la catalografia del pintor. Un retaule que Ramon Solà I va obrar probablement l'any 1433, o uns anys abans, durant el període inicial de la seva activitat retaulística coneguda.

L'activitat de Ramon Solà I s'inicia pel que sabem l'any 1424 i acaba al 1462, any de la seva mort, com s'ha dit. Va ser enterrat al convent de Sant Domènec. La primera obra important que contractà fou un retaule a Torroella de Montgrí que data de l'abril de l'any 1433, poc abans de contractar el retaule de Vilanna del qual avui en donem coneixement.

Amb anterioritat, però, havia dut a terme encàrrecs menors a la catedral de Girona, col·laborant amb l'arquitecte Antoni Canet en treballs de poca volada com ara la decoració pictòrica de la primera clau de volta (1423) que conté la Verge i el Nen tallada en fusta per Antoni Canet, i la policromia de l'escultura de *Sant Carlemany* (1424), conservada al museu catedralici procedent de la capella dels Sants Màrtirs. Va ser un retaule dedicat a sant Pere per a l'església parroquial de Torroella de Montgrí, contractat pel preu de 35 lliures, el primer del qual es té notícia, com s'ha dit. Ramon Solà I va contractar també altres retaules per a diferents esglésies gironines: el de la Verge, sant Cugat i sant Jaume (1456) per a l'església parroquial de Fornells (Gironès), pel preu de 41 lliures; el mateix any de 1456 en pinta un altre per al convent de Sant Domènec de Girona, on també havia policromat l'any 1424 un tabernacle obrat per l'arquitecte i escultor Antoni Canet; l'any 1458 en va contractar un altre dedicat a sant Miquel per a la capella d'aquest sant al claustre de la catedral de Girona; dos anys més tard, el 1460, en va pintar un dedicat a sant Quirze i santa Julita per a l'església parroquial de Verges (Baix Empordà), i un altre per a la de Foixà, dedicat als sants Joan Evangelista i Baptista (1461), el darrer retaule de Ramon Solà I, un any abans de la seva mort. En va deixar també d'altres inacabats que va haver de completar el pintor i gendre seu Miquel Rovira, amb qui havia fet societat d'ençà de l'any 1461.

Des que vam donar a conèixer l'activitat d'aquest pintor, deslligada de la del seu fill, també de nom Ramon, no hi ha hagut novetats significatives, per bé que l'activitat del fill, més important que la del pare, i centrada ja en la darrera pintura gòtica, de tendència flamenca, ha estat més afortunada a l'hora de bastir la seva biografia i, àdhuc, l'atribució força probable d'obra conservada.¹ Tot amb tot, encara és l'hora que, amb seguretat, els pot ser atribuït als Solà un corpus significatiu d'obres que podrien haver sortit del seu taller. Dit en altres paraules, avui no tenim ben definida la personalitat artística de cap dels tres, per bé que sabem de força obres que van contractar i d'algunes, aquestes en menor nombre, que els poden ser atribuïdes. En síntesi, l'estat de la qüestió sobre l'activitat d'aquests tres Solà mostra un coneixement molt precari del seu art.

¹ J. GUDIOL-S.ALCOLEA; *Pintura gòtica catalana*. Edic. Polígrafa s.a.Barcelona, 1986, pàg. 143. Els autors recullen ordenades totes les notícies disponibles sobre l'activitat de Ramon Solà I que vam publicar a P. FREIXAS; *L'art gòtic a Girona.Segles XIII-XV*. IEC-IEG.Barcelona-Girona,1983, pàgs.182-184.

Pel que fa a Ramon Solà I, aquesta breu aportació no té altre objectiu que afegir una obra més a la llista de les que hem de fer constar, ara per ara, com a obres seves perdudes o desconegudes. Tanmateix, només son tres les obres conservades a Girona que, amb força probabilitats, poden haver sortit del taller dels Solà. Totes tres es conserven al Museu de la Catedral de Girona. Es tracta de la Crucifixió, taula procedent d'un retaule de l'Anunciació, de mitjan segle XV; les taules de sant Benet i santa Escolàstica, pertanyents a un retaule perdut; i les dues taules de l'Anunciació, també procedents d'un retaule perdut. Tots aquests exemples conservats de pintura sobre fusta i obrats amb posterioritat a 1450 han estat adjudicades al fill Ramon Solà II, amb la possible intervenció del germà Esteve i del cunyat Miquel Rovira, allora gendre de Ramon Solà I, amb qui es va associar al final de la seva trajectòria, probablement per causa del trasllat a Barcelona dels fills Ramon Solà II i Esteve, on obriren taller.² Poc més tard, el 25 de juny del 1467, Esteve Solà va pactar per un període de tres anys amb Jaume Huguet la seva entrada al taller d'aquest per perfeccionar l'ofici. Possiblement també hi va entrar en contacte Ramon Solà II; ho faria pensar la participació del pintor gironí en la decoració del palau Reial Major de Barcelona, al servei del conestable Pere de Portugal.

El document que acompanya aquesta presentació atesta la realització d'un retaule dedicat a sant Mateu per a l'església de Sant Martí de Vilanna, prop de Bescanó (Gironès). El retaule és perdut com també va desaparèixer l'església medieval de Vilanna. Ramon Solà I es va comprometre de pintar el retaule el dia 23 de setembre del 1433 a canvi de cobrar 43 lliures i deu sous, una xifra respectable, dues lliures més elevada que la del retaule que Ramon Solà I va pintar més tard al convent de Sant Domènec, l'any 1456. De fet, el retaule havia de tenir una predel·la i sis escenes repartides en tres pisos i dos carrers laterals, mentre el carrer central era destinat a la imatge del patró sant Mateu i coronat per la Crucifixió, tot protegit per un guardapols, d'acord amb l'estructura habitual dels retaules d'altar gòtics. Per la seva banda, la predel·la havia de contenir vuit imatges amb un sagrari al mig.

A més a més, seguint la línia dels seus treballs inicials a la catedral de Girona i a l'església d'Aiguaviva, on el 1426 havia pintat quatre imatges en dos murs de la sagristia, Ramon Solà I es va comprometre a pintar també la

² J. GUDIOL-S. ALCOLEA, op.cit., pàg. 181-182.

sagristia i dues imatges sense especificar-ne la iconografia ni tampoc el destí exacte, potser la mateixa sagristia de Vilanna.

Per bé que les aportacions documentals continuen il·luminant l'activitat de la pintura gòtica gironina del quatre-cents, encara seguim sense conèixer la pintura de Ramon Solà I i de molts altres artistes. Al capdavant, aquestes notícies ens confirmen un cop més les enormes pèrdues de pintura gòtica que ha sofert Catalunya i la regió de Girona en particular.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1433, 23 de setembre. Ramon Solà I contracta la realització del retaule de l'església parroquial de Vilanna (Gironès)

(AHG. Guillem Descoll. Notaria 2. Signatura 152)

Raymundus Solani pictor civis Gerunde. Gratis convenio et promitto vobis Francisco Oliveres, vicinatus de Truyas, Petro Bosch, vicinatus de Pujols, Joahanni Vilalonga, vicinatus de Serra, Michaeli Solerii, vicinatus sancti Mathei Mathei (sic), omnibus parrochie sancti Mathei de Vilanna, levatores et executores cuiusdam tallie edite in dicta parrochia per universitatem dicte ville seu saltis maiorem et saniozem partem convocatam et congregatam ut asseritis in platea comuni eiusdem villa ubi et in qua dicta universitas per aliis negociis et factis propriis dicte universitatis convocari et consuere more anticho. Et ego faciam, pictabo, operabo, fabricabo et perficiam vobis et dicte universitate quoddam retotabulum sive rerataula ab tabernacle, banqualis iuxta et permodum comprehen sum et contentum in quibusdam capitulis inter vos dictis nomibus et ipsam universitatem ex una parte, e me ex parte altera factis et ordinatis et duorum quidem capitulorum tenor talis est. En nom de Deu sia Amen. Com sia convengut ab los obres e promens de la parroquia de sant Matheu de Vilanna dun retaule de mossen sant Matheu de les mides saguents. Primo lo retaule ha haver dalt ab tabernacle ab banchals, quinza palms haver dample, onze palms haver an lo dit rerataule, sis ystories, tres a quada part, a la taula del mig la ymage de sant Matheu e de part dessus la Passio, an los bancals haver quotra ymages acada part, an lo mig lo tabernacla haver en lo dit retaule gordapols. Item haver en lo dit retaule totes aquelles coses qui si pertany a la dita obra que lo dit retaule haia esser acabat an la mayor manera que se pore e que yo lus haia a pintar la dita sagristia e que lus

haia a pintar dues ymagens, aquelles qui lus plauran. E los dits promens e obres man adonar per mos mals trets e despeses quaranta tres liures e deu sous barcelonesos en les pagues següents. Primerament me donen a sancta Maria de setembre vint florins, e a sanct Pere e sanct Feliu qui be a un any altres vint florins. E lo sobre pus dos anys mig per mig volen lo dit tabernacle e banquals a la Trinitat, e lo dit retaule per tot lo mes dagost qui ve a un any fet fou la avinença a set de juliol lany mill quotracents vint e sis que los haia star de totes fenedores quis fassen en lo dit retaule a X anys de tornar lo adobar en la manera que deu..... (segueixen fórmules acostumades)